

קוֹנְטֵרַס

דֶּרֶךְ לְבַחֲוֵרֵי יְשִׁיבָה

יִוְרָה וַיִּגְלָה דֶּרֶךְ קָלָה לְבַחֲוֵרֵי יְשִׁיבָה
לְהַצְלִיחַ וּלְקַנּוֹת לְעֶצְמָם שְׁלָמוֹת אֲמִתִּית,
וַיִּגְדְּלוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים וְצַדִּיקִים גְּדוֹלִים.

בְּנוֵי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דְבָרֵי

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנוֹרָא, אֹרֶךְ הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן

בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ הַגָּאוֹן

הַקְּדוֹשׁ, אֹרֶךְ נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רִז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבֵּי נֶתָן מְבַרְסֵלָב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וּמְשַׁלֵּב בְּפִסְוִקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאַמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֵהר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֵסֵלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: בְּחֹר יְשִׁיבָה
זֶהוּ עֲנִין אַחַר לְגַמְרִי, כִּי מָה שֶׁהוּא
לוֹמֵד בְּבַחֲרוּתוֹ חֲמֵשׁ שָׁנִים בִּישִׁיבָה,
זֶה מְסִדֵּר לוֹ דֶּרֶךְ לְכָל יְמֵי חַיָּו. וְלִכֵּן
צָרִיכִים לְהַשְׁקִיעַ הֶרְבֵּה בְּבַחֲוֹר בְּעוֹדוֹ
בְּבַחֲרוּתוֹ, וּלְסַדֵּר לוֹ דֶּרֶךְ לְכָל
הַחַיִּים, וְאִז יִהְיֶה הֵכִי מְאֹשֵׁר בִּימֵי
חַיֵּי הַבָּלוּ בְּזֶה הָעוֹלָם.

(אֲמַרֵי-מוֹהֲרָא"ש חֶלֶק ב' תַּתְּקַנֵּט)

קונטרס

דֶּרֶךְ לְבַחֲוֵרֵי יְשִׁיבָה

.א.

עקר תפקידו של בחור

בְּנֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר שְׁלֹמֵה הַמֶּלֶךְ
אוֹמֵר (קִהְלֵת יא, ט"י): "שְׂמַח בְּחֹר בְּיַלְדוּתָךְ, וַיְטִיבָךְ
לְבָךְ בִּימֵי בְּחֹרוּתְךָ, וְהִלֵּךְ בְּדַרְכֵי לְבָךְ וּבְמַרְאֵה
עֵינֶיךָ, וְדַע כִּי עַל כָּל אֵלֶּה יִבְיָאֵךְ הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט,
וְהִסֵּר כַּעַס מִלְּבָבְךָ וְהִעֲבִיר רָעָה מִבְּשָׂרְךָ, כִּי הֵילְדוּת
וְהַשְׁתָּרוּת הַגָּבֹל"; בַּפְּסוּק הַזֶּה כָּלוּל כָּל הַתְּכֵלִית
וְהַתְּפִקִיד שֶׁל בְּחֹר בְּזֶה הָעוֹלָם; רַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר
(סְפָר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה): הָעֲבוּדוֹת שֶׁאָדָם עוֹבֵד
בִּימֵי בְּחֹרוּתוֹ, שָׁוֶה יוֹתֵר מִכַּמָּה שָׁנִים לַעֲת זְקֻנוֹתוֹ;
מִדּוּעַ? כִּי בְּחֹר עוֹבְרִים עָלָיו נִסְיוֹנוֹת רַבִּים, וְקָשָׁה
לוֹ מְאֹד לְהִתְגַּבֵּר עַל נִסְיוֹנוֹתָיו. וְכַמוֹכָא בְּדַבְּרֵי
רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן עב), שְׁמַהוּ יִצֹר

הָרַע? הַדָּם שֶׁבְּאָדָם בּוֹעֵר בּוֹ, וְרַחֲמָנָא לְצֻלָן, רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת. בְּעֵבוֹר זֶה הִקְפִּידוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים כָּל-כָּךְ, שֶׁבַחֲוֹר יִתְחַתֵּן בְּצַעֲוֵרוֹתָיו. הַתָּנָא אוֹמֵר בְּאֲבוֹת (ה, כא): "בֵּן שְׂמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה לַחֲפָה". אוֹמְרִים עַל זֶה הַפּוֹסְקִים: תְּחַלֵּת שְׂמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה, הֵינּוּ בְּרַגְעַ שְׁנֹכְנֵס לְגִיל שְׁבַע-עֶשְׂרֵה וַיּוֹם אֶחָד, הָרִי הוּא כָּבֵר בְּכָלֵל גִּיל שְׂמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה. מֶרֶן פּוֹסֵק בְּשִׁלְחַן עֲרוּף (אָבֹן הַעֲזָרָה, א, ג): מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר — בֵּן י"ג שָׁנִים. וְכָךְ הָיָה לְפָנֵי מְאֵתִים שָׁנָה, שֶׁהִתְחַתְּנוּ בְּגִיל צָעִיר מְאֹד, עַד שֶׁהֵיִלָּד לֹא טַעַם טַעַם חֲטָא, כִּי תִכְרַף-וּמְיָד כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה בֵּר-מִצְוָה, כָּבֵר נִכְנָס גַּם לַחֲפָה, [וְכִידוּעַ, הַכֹּלָה הֵיִתָּה אוֹרְגַת לְחַתָּן בְּמִתְנָה — פִּיס לְתַפְלִין וְכִיס לְטְלִית]; אֲבָל הָיָה מֵה דִּהְוָה, וְהַדּוֹר נַעֲשֶׂה טַפֵּשׁ יוֹתֵר [וְלֹא כְּמוֹ שֶׁקּוֹרְאִים אֶת זֹאת 'נְאוּר'], וְשׁוֹטֵה גְדוֹל, בְּאִמְרוֹ: יֵשׁ עוֹד זְמַן, לָמָּה לְמַהֵר לְחַתָּן אֶת הַצַּעֲוִירִים וְכַדּוּמָה כָּל מֵינֵי סְבָרוֹת. אֲבָל הָאֵמֶת אָנוּ יוֹדְעִים, מֵה קוֹרָה וּמָה עוֹבֵר עַל בַּחֲוֹר. רַבֵּנוּ ז"ל הִקְפִּיד מְאֹד לְהִתְחַתֵּן בְּגִיל צָעִיר, כִּי כָךְ יֵשׁ מִחִין נְקִיִּים לְלַמֵּד תּוֹרָה, וְזֶה גַם מְאֹמֵר חַז"ל שְׂאוֹמְרִים (מְנַחוֹת קי.): לּוֹמֵד תּוֹרָה בְּטָהֳרָה — נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאַחֲרֵי-כֵן יִלְמַד תּוֹרָה. שׁוֹאֵל הַתּוֹסְפוֹת, הָרִי כְּתוּב רִיחִים עַל

צוּאָרוּ וְיִלְמַד תּוֹרָה? ! הֲלֹא כִּיּוֹן שְׂמֵת־חַתָּן, יֵשׁ כָּבֵר
עַל עַל הַצָּוָאֵר, יִשְׁנֶן הוֹצָאוֹת כְּסָפִיּוֹת לְדִיּוֹר,
לְתַאוּרָה, לְמָסִים, לְמַזּוֹנוֹת וְכוּ' וְכוּ', וְכִי־צַד יוֹכֵל
לְלַמַּד תּוֹרָה? אֵלֶּא כָּאֵן — מִי שִׁי־צָרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו,
וְכָאֵן מִי שִׁי־אֵין יִצְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו; הֵינּוּ מִי שִׁי־צָרוּ
מִתְגַּבֵּר עָלָיו — נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְלוֹמֵד תּוֹרָה, וּמִי
שִׁי־אֵין יִצְרוּ מִתְגַּבֵּר עָלָיו — יִלְמַד קֶדֶם וְאַחֲר־כֶּף
יִשָּׂא אִשָּׁה. אֵךְ כָּל זֶה כְּפִי שֶׁהִיָּה אָמוֹר לְהִיּוֹת, אִם
הִיָּה הַדּוֹר נָקִי וְכוּ', אֵךְ הַמְּצִיאֹת טוֹפַחַת עַל פְּנֵינוּ,
וְכִפִּי יְרִידַת הַדּוֹר וּנְפִילַתוֹ, עַל בַּחֲוֹר לְהִתְחַתֵּן בְּגִיל
צָעִיר, וְאַחֲר־כֶּף יֵשֵׁב וַיַּעֲסֵק בַּתּוֹרָה בְּקִדְשָׁה
וּבְטָהָרָה. רַבְּנוּ ז"ל הַקְּפִיד עַל זֶה מְאֹד מְאֹד, וְרָצָה
שִׁיתְחַתְּנוּ בְּגִיל צָעִיר. וְאוֹמְרַת הַגְּמָרָא (קְדוּשֵׁין ל.):
אָמַר רַב חֲסֵדָא הָאֵי דְעַדִּיפְנָא מִחֲבָרָאֵי דְנִסִּיבְנָא
בְּשִׁיתְסָר, וְאֵי הָוָה נִסִּיבְנָה בְּאַרְבִּיסָר, הָוָה אָמִינָא
לְשִׁטָּן גִּירָא בְּעֵינָךְ; לָמָּה הִצַּלְחִיתִי? כִּי הִתְחַתְּנִיתִי
בְּגִיל שִׁשְׁ-עֶשְׂרֵה, אִם הֵייתִי מִתְחַתֵּן בְּגִיל אַרְבַּע-
עֶשְׂרֵה, הֵייתִי אוֹמֵר לְשִׁטָּן: אֲנִי מְצַפֶּצֶף עָלֶיךָ, וְאֵינִי
מִפְּחַד מִמֶּךָ. וְאִם בִּימֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים דְּבָרוּ כֶּף,
מָה נֹאמַר אָנוּ עֵתָה? ! עַל-כֵּן מָה הַתְּפִקִיד שֶׁל
בַּחֲוֹר? לְפִי דְבָרֵי שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לְשַׁמַּח מְאֹד
בִּילְדוּת, גִּיל זֶה הוּא הַיָּפֶה בְּיוֹתֵר, וּבוֹ יְכוּלִים

לְקַנּוּת וְלִהְשָׁלִים עוֹלָם וּמְלֵאוֹ, אֲשֶׁר אַחֲר־כֶּךָ כָּבֵר
 לֹא נִתֵּן לְקַנּוּת, כִּי אַחֲר־כֶּךָ עוֹבְרִים עַל הָאָדָם
 מִשְׁבָּרִים וְגַלִּים וְצָרוֹת, וְהַמַּח אֵינָנו כָּשִׁיר כְּזִמְן
 הַיְלָדוּת, וְמָה שֶׁבַחֲוֹר לּוֹמֵד בְּגִיל זֶה — נִקְלָט
 בְּמַחוֹ הַיֵּטֵב, וְזוֹכֵר לְאַרְךְ זְמַן, וְכִמְאֲמָרָם ז"ל (שַׁבַּת
 קַנְב.): יִנְקוּתָא כְּלִילָא דְוִרְדָּא. וְאוֹמֵר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ:
 "וְהֵלֶךְ בְּדַרְכֵי לֶבֶךָ וּבִמְרֵאָה עֵינֶיךָ" — נוֹתְנִים לְךָ
 לֵילֶךְ אַחֲרֵי לֶבֶךָ וְעֵינֶיךָ, אֲבָל זִכֹּר הַיֵּטֵב, "וְדַע כִּי
 עַל כָּל אֵלֶּה יְבִיאֶךָ אֱלֻקִּים בְּמִשְׁפָּט"; הֵגֵם שְׁנוֹתָנִים
 לְךָ בְּחִירָה, אֲבָל תִּדַּע שֶׁתְּצַטְרֵךְ לְשָׁלֵם עַל בְּחִירָה
 מְטֻעֵית מְחִיר כְּבֵד מְאֹד. וְכֶךָ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ
 הַקְּדוּשִׁים (סְנֵהדְרִין מַה.): אֵינן יִצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר
 עָלָיו, אֲלֵא כְּפִי רְאוּת עֵינָיו, מָה שֶׁעֵינָיו רֹאוּת, אִם
 אָדָם שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו וְאֵינוֹ רׁוֹאֶה — אֵינן יִצְרוּ
 מִתְּגַבֵּר עָלָיו, וּמִמִּילָא הֵלֵב אֵינוֹ חוֹמֵד. וְזֶהוּ לְשׁוֹן
 הַכְּתוּב: "וְהֵלֶךְ בְּדַרְכֵי לֶבֶךָ וּבִמְרֵאָה עֵינֶיךָ", מָה
 הַקָּשֶׁר בֵּינֵיהֶם? אֲלֵא אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
 (יְרוּשְׁלָמִי בְּרֻכּוֹת א, ה): לְבָא וְעֵינָא תְרִי סְרִסוּרֵי עֵבְרָה;
 וְכֵן אוֹמְרִים (שָׁם): לָמָּה שָׂאֵל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵינַיִם וְאֶת הַלֵּב? אֲלֵא אָמַר
 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אֶת יְהֻבֵּית לִי עֵינָא וְלְבָא, אֲנִי
 יָדַעַת כִּי אֶת לִי; אִם אֶתָּה נוֹתֵן לִי אֶת הַלֵּב

וְהַעֲיִנִים, אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁאַתָּה שְׁלִי, כִּי לְבֹא וְעֵינָא תְרִי סְרִסוּרֵי עֲבָרָה. הַטּוֹר מְבִיא בְּאַרְחַ חַיִּים, סִימָן א': הָעֵינַן רוֹאָה וְהֵלֵב חוֹמֵד וְכֻלֵּי הַמַּעֲשֵׂה גוֹמְרִים; רֵאשִׁית מִתְחִיל עִם הָעֵינִים, אַחֲר־כֵּן מִמְשִׁיךְ עִם הֵלֵב, וְאַחֲר־כֵּן עוֹשִׂים עֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. אִם-כֵּן אָנוּ רוֹאִים כָּאֵן מָה תַּפְקִיד שֶׁל בַּחֲוֹר בַּחַיִּים: "שְׂמַח בַּחֲוֹר" — תִּהְיֶה שְׂמַח שְׁאַתָּה עֲדִין צָעִיר, עֲכָשׁוּ יֵשׁ לָךְ עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, וְאַתָּה יָכוֹל לְזַכּוֹת לְכָל הַמְּדַרְגּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם — אִם רַק תִּרְצֶה וְתִקַּח עֲצָמָךְ בְּיָדֶיךָ, תִּהְיֶה הַמְּצַלַּח בְּיוֹתֵר. כִּי כְּשֶׁעֲדִין צָעִירִים הַלְמוּד מְשַׁבַּח מְאֹד, כְּדַבְּרֵי הַתַּנָּא (אָבוֹת, פָּרָק ד'): "הַלְמוּד יֵלֵד לְמָה הוּא דוֹמָה? לְדִיו כְּתוּבָה עַל נֶיֶר חֹדֶשׁ, וְהַלְמוּד זָקֵן לְמָה הוּא דוֹמָה? לְדִיו כְּתוּבָה עַל נֶיֶר מְחוּק; כְּשֶׁצָּעִירִים אֵז הוּא הַזְּמַן הַטּוֹב בְּיוֹתֵר לְהַשְׁלִים עֲצָמוֹ, עַד כְּדֵי כָּן, שְׂרַבְנוּ ז"ל אוֹמְרִים: יוֹם אֶחָד בְּבַחֲרוּת, שְׁוֶה לְכַמָּה שָׁנִים לְעַתְּ זָקְנָה. בַּחֲוֹר צָעִיר אֵינוֹ יוֹדֵעַ מָה יֵשׁ לוֹ בְּיָדָיו, לְמָה יָכוֹל לְזַכּוֹת, וְאֵיזָה אוֹצֵר יֵשׁ לוֹ? ! כִּי הַסֵּמ"ךְ-מ"ם מְעַרִים לְפָנָיו נְסִיווּנוֹת כְּאֵלוֹ, שְׁלֹא יֵדַע מִכְחוֹ. וְאִם בַּחֲוֹר בְּצָעִירוּתוֹ, אֵינוֹ שֶׁת לְבוֹ לְפָתוּיֵי הַיֵּצֵר וְהַבְּלִיּוֹ, אֶלָּא מְכַנִּים עֲצָמוֹ בְּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, בְּקִיּוּם הַמְּצוּוֹת, בְּעִבּוּדַת הַתְּפִלָּה — יִצְלִיחַ כָּל

חֲפִיז, אֲבָל אִם, חֵס וְשְׁלוֹם, נוֹטָה אַחַר יִצְרוֹ הָרַע וְכוּ', אֲזִי מְבַלָּה אֶת זְמַנּוֹ הַיְקָר לְעַת בְּחָרוֹת בְּהֶבֶל וּבְרִיק, וְאַחַר-כֵּן מִתְחִילִים יְמֵי הָרָעָה, עַד שֶׁהוּא שָׁבוּר וְאִמְלָל גָּדוֹל. וּבְמָה לוֹכֵד אוֹתוֹ הַיִּצָּר? שְׁמִכְשִׁילוֹ בְּפָגַם הַבְּרִית, וּבְרָגַע שְׁנִכְשַׁל בְּהִיּוֹתוֹ צָעִיר, אֲזִי מַחוּ מִתְקַלְקֵל, וְאִין לוֹ סְבָלְנוֹת לְלַמֵּד, וְרוֹצֵה לְהַסְתַּכֵּל בְּמִקְוֹמוֹת אֲסוּרִים, וְזֶה מְבִיאוֹ לְכַפִּירוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת. לְזֹאת, אָנוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בְּבִקְרָה וּבְעֶרְבִי: "וְלֹא תִתּוֹרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם", אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרִכוֹת יב:): "אַחֲרַי לְבַבְכֶם" — זֶה מִיְנוֹת, "וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם" — זֶה הִרְהוּר עֲבָרָה, אֲשֶׁר הָא בְּהָא תִלְיָא; כִּי בְרָגַע שְׁאָדָם נִכְשַׁל בְּנֹאוֹף, כְּבָר נִכְנָסַת בּוֹ כַפִּירוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת — "הֵיִשׁ הַוָּי" הַבְּקִרְבָּנוּ אִם אִין" (שְׁמוֹת יז, ז), וַיִּשׁ לוֹ כָּל מִיְנֵי סְפָקוֹת עַל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִזּוּ נִשְׁבֵּר לְגַמְרֵי, וּבְרָגַע שְׁנִשְׁבֵּר — נִכְנָס בְּדַכְאוֹן, וּבְרָגַע שְׁנִכְנָס בְּעֲצָבוֹת וּבְמִרְרוֹת, נַעֲשֶׂה עֲצָל וְשׁוֹכֵב בַּמָּטָה, אֲשֶׁר עַל זֶה צוּעַק שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ (מְשָׁלִי ו, ט"ו): "עַד מָתִי עֲצָל תִּשְׁכַּב, מָתִי תִקּוּם מִשְׁנַתְךָ, מְעַט שְׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת, מְעַט חֲבֵק יָדַיִם לְשֹׁכֵב"; אָדָם חוֹשֵׁב, מֵה

יש לי לצאת מהמטה וכו'?! בפשעה שימי הנעורים, ימי הבחירות, הם רוח עצום מי ישורנו?!

על-כן על בחור לזכור היטב ולידע מה תפקידו — עליו למסר נפשו להיות בשמחה, ובמה לשמח? ראשית, בזה שהוא בחור, וכל הזמן לפניו. וממשיך ואומר החכם מכל האדם: "והלך בדרךכי לבך ובמראה עיניך"; הינו אם בחור זוכה והולך אחר לבו הבוער אל הקדוש-ברוך-הוא, ועיניו מסתכלות אל הקדוש-ברוך-הוא, אזי הוא הכי מאשר, כי בצעירות מרגיל עצמו שלבו יוקד רק אל המקום ברוך הוא, וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רמט), מה הייתה גדלת שמשון הגבור? שלבו בער בכל הכחות אליו יתברך, ועל-כן נצח, כי עקר הנצחון תלוי רק בלב, אומר רבנו ז"ל, לידע: אני אמצח ויהי מה, זו עקר גבורת הגבור! וכיצד אצליח? יקב הדין את הקר, וכיצד אחתף הר — הישכן?! בודאי! שהלא ישנם אתרים בהם כביש חוצה את הקר, אם-כן אם רוצים — אפשר אפלו לחתף את הקר!

דָּרָךְ לְבַחֲוֵרֵי יְשִׁיבָה

מִכָּאן לְמַדִּים, שְׂאִין דְּבַר הָעוֹמֵד בְּפָנֵי הָרָצוֹן.
 אָבֵל עֵקֶר הַגְּבוּרָה הִיא בְּלֵב, הֵינּוּ לִידַע שְׁהֵלֵב
 צָרִיךְ לְבַעַר תָּמִיד אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַעֲיִנִּים
 צָרִיכוֹת לְהַסְתַּכֵּל תָּמִיד אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזִי
 יֵשׁ לוֹ עֵינַיִם אַחֲרוֹת וְלֵב אַחֵר. וְלְהַפְּךָ, חֵס וְשָׁלוֹם,
 כְּשֶׁהֵלֵב בּוֹעֵר לְעִבְרוֹת, וְהַעֲיִנַּיִם מְסַתְּכָלוֹת הַיֵּכָן
 שְׁלֹא צָרִיךְ, אֲזִי מִמְּשִׁיךְ וּמְסִיִּם הַפְּסוּק: "וְדַע כִּי
 עַל כָּל אֵלֶּה יִבְיָאָךְ אֱלֹקִים בְּמִשְׁפָּט", שְׁתַּצְטַרֵּךְ
 לְשָׁלֵם מְחִיר כְּבֹד. וּמַהוּ הַמְּחִיר? מִמְּשִׁיךְ וְאוֹמֵר:
 "וְהִסֵּר כַּעַס מִלִּבְךָ, וְהִעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרְךָ, כִּי הֵילְדוֹת
 וְהַשְּׁחָרוֹת הֶבֶל"; כַּעַס זֶה הַמַּדָּה הַמְּגַנָּה בְּיֹתֵר, הֵינּוּ
 שְׁנַעֲשֶׂה אָדָם עֲצָבָנִי, וּמוֹצִיא רָגְזוֹ עַל כָּלֵם. וּמַדָּה
 זֶה מְצוּיָה בְּקָרֵב צְעִירִים, אֲצֵל מַחֹת קִטְנִים, לְזֹאת
 אָנוּ רוֹאִים צְעִירִים הַמְּתַקוּטְטִים עִם זִוְלָתָם עַל לֹא
 דְּבַר, וּמְתוֹכָחִים וְרָבִים וְכוּ', מִשְׁפִּילִים וּמְכַנְיָעִים,
 הַכֹּל בָּא מִכַּעַס.

וּמַהֵיכָן בָּא הַכַּעַס? אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטִי-
 מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): הַכַּעַס בָּא מִמַּדַּת הָאֵשׁ; כִּי
 אָדָם כָּלוּל מִד' יְסוּדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר;
 רֵאשִׁית — כַּח הָאֵשׁ, אֲשֶׁר הוּא לְמַעְלָה מִהַכֹּל,
 הֵינּוּ כִּי הַמַּדָּה הַמְּגַנָּה בְּיֹתֵר, הָעוֹמֵדֵת בְּרֵאשׁ

הַסֵּלֶם, הַיָּא הַפֶּעַס, שְׁבוּעֶרֶת בּוּ אֵשׁ הַפֶּעַס. וְרוֹאִים
 אֲצֵל יְלָדִים קֹטְנִים, שְׁנַפְלֹט מִפִּיהֶם: אֲנָקִים בָּךְ, עוֹד
 אֲרָאָה לָךְ וְכוּ', כִּי מִדַּת הַפֶּעַס אֲצֵלֶם בְּשִׂיָּאָה, וְלֹא
 הַשְׁקִיטוּ אֶת הַבְּעֵרָה. אֲבָל כָּכֵל שְׁאָדָם מִתְּבַגֵּר,
 מִקְּבֵל יִשׁוּב הַדַּעַת, וְעֲצָבִיו נִרְגָּעִים יוֹתֵר, וְיוֹדֵעַ:
 "אָף שֶׁהָהוּא אָמַר לִי כָךְ, פָּגַע בִּי קְשׁוֹת וְכוּ',
 אֲבִלִיג עַל כָּךְ" וְכוּ', וְאִין עוֹשֶׂה אֲצֵלוֹ רֶשֶׁם כָּל מָה
 שְׁמִדְבָּרִים עָלָיו וְכוּ', אֲבָל צָעִיר לְיָמִים, בּוּעֶרֶת בּוּ
 אֵשׁ הַפֶּעַס וְרָגַשׁ הַנִּקְמָנוּת אוֹכֵל בּוּ וְהוֹרְסוֹ לְגַמְרֵי,
 עַד שְׁמַעְבִּירוּ עַל דַּעַתוֹ.

וְכִיצַד מִתְּגַבֵּר הַפֶּעַס יוֹתֵר וְיוֹתֵר? אוֹמֵר רַבְּנוּ
 ז"ל, עַל-יְדֵי פָּגַם הַבְּרִית. רַחֲמָנָא לְצַלָּן, מִי שְׁנִכְשַׁל
 בְּפָגַם הַבְּרִית הוּא כְּפֶעֶסן (שִׂיחוֹת-הַר"ן, סִימָן רמט). וְכָךְ
 כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לח, ז): "וַיְהִי עַר רַע בְּעֵינֵי ה'", מִדּוּעַ
 לֹא כָּתוּב רָשַׁע בְּעֵינֵי ה'? אֵלָּא מִי שְׁחָטָא בְּפָגַם
 הַבְּרִית — הוֹצֵאת זָרַע לְבִטְלָה, נַעֲשֶׂה אִישׁ רַע
 וּבִלְיַעַל. וּמִשָּׁם נוֹבַע הַפֶּעַס. עוֹד אָמַר רַבְּנוּ ז"ל
 (שִׂיחוֹת-הַר"ן, סִימָן קפד): אֶת הַנוֹאֵף יְכוּלִים לְהַפִּיר
 בָּאָף, הֵינּוּ בְּחֶרוֹן-אָף; כִּי כַּאֲשֶׁר פְּלוּנִי בְּכַעַס, יֵשׁ לוֹ
 חֶרוֹן-אָף. וְכַמוּכָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן,
 חֶלֶק א', סִימָן קנה): מִן הָאָף בָּא הַפֶּעַס; וְאִם אָדָם

כַּעֲסֵן כָּל-כָּף, סִימָן שֶׁהוּא פָּגוּם, וּבֹא לְכֹלל כַּעַס בָּא לְכֹלל טָעוֹת (רש"י בַּמִּדְבָּר לֹא, כֹּא), וּכְכֹל שִׁפְגָם יוֹתֵר, כְּמוֹ-כֵן הוּא עֲצָבָנִי וְרִגְזֵן גָּדוֹל. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: "וְהִסֵּר כַּעַס מִלִּבֶּךָ" פִּיֻצֵּד? "וְהֵעֵבֶר רָעָה מִבְּשָׂרְךָ"; הִינּוּ כִּי הַחֲטָא הַזֶּה הִנְקָרָא 'רע', תּוֹצִיאוּ מִבְּשָׂר קֹדֶשׁ שְׁלֶךָ, וְאִז לֹא תִהְיֶה בְכַעַס, וְתִרְאֶה "כִּי הִיִּלְדוֹת וְהַשְּׁחֵרוֹת הֶבֶל"; תִּרְאֶה וְתִוְכַח, שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וְרַעוֹת רוּחַ, הֵהוּא בְּזֵה אוֹתָךְ, דְּבַר עָלֶיךָ, אָמַר מִשְׁהוּ, צָחַק מִמֶּךָ, אֱלוֹ עֲנִינֵי קִטְנוֹת וְכוּ', אִתָּהּ רִאֵה לְהִיּוֹת גְּבוּהַ מְכֹל אֱלוֹ, וְתַבְלִיג וְתִדְלֵג עַל הַכֹּל, וְתַכְנִיס בְּדַעְתָּךְ יִשׁוּב הַדַּעַת אֲמַתִּי.

וּבְכֵן יֵשׁ לָנוּ כָּאֵן תְּמִצִּית יְסוּד — מֵהַ תְּפָקִידוֹ שֶׁל בַּחֲוֵר. נִמְצָא, שֶׁבַחֲוֵר יֵשׁ לוֹ כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּלִתִּי רְגִילִים, וְיָכוֹל לְהַצְלִיחַ וְלַעֲלוֹת לְכֹל הַמַּדְרָגוֹת שֶׁבְּעוֹלָם — אִם רַק יִרְצֶה, כִּי הַכֹּל תְּלוּי בְּרָצוֹן; אִם אָדָם רוֹצֶה בְּרָצוֹן חֲזָק — יָכוֹל, אִם אֵינּוּ רוֹצֶה — לֹא יִצְלִיחַ. וְאֶצֶּל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זִי"ע הָיָה פְּתֻגָּם שְׁגוּר: 'אֵל תִּגִּיד אֲנִי לֹא יָכוֹל, תִּגִּיד אֲנִי לֹא רוֹצֶה', כִּי אֵין כְּדָבָר הַזֶּה: אֵינְנִי יָכוֹל! אֵלֶּא אֵין לָךְ רָצוֹן, וְעַל-כֵּן אֵינְךָ מַצְלִיחַ. אֵל תֹּאמֵר: "אֲנִי לֹא יָכוֹל לְלַמֵּד", "אֲנִי לֹא יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל" וְכוּ', כִּי אֵין

זֶה נְכוּן. אֲלֵא אַתָּה לֹא רוֹצֵה לְלַמֵּד, אַתָּה לֹא רוֹצֵה לְהַתְפַּלֵּל, אַתָּה לֹא רוֹצֵה לְהִיּוֹת צַדִּיק וְכוּ', כִּי עַקֵּר הַהֲצִלְחָה תְלוּי בָךְ, בְּבַחֲרֶתְךָ! עַל-כֵּן יָמֵי הַבְּחִירוֹת אֵלּוּ הַיָּמִים הַנִּפְלְאִים וְהַתּוֹסְסִים וְהַמְּסַגְלִים בְּיוֹתֵר לְקִנּוּת לְעֲצֻמוֹ כֹּל טוֹב רוֹחֲנִי, אֲבָל מֵאִדְךָ גִּיסָא הֵם מְסַכְּנִים מְאֹד, וּבֵל נְטֵעָה אֶת עֲצֻמְנוֹ, כִּי הֵיִצֵּר הָרַע מִתְגַּבֵּר מְאֹד מְאֹד בְּפָגַם הַבְּרִית; הָעֵינַיִם מְסַתְּפִלוֹת עַל כָּל מִינֵי לְכָלוּף, וְזוֹ עַקֵּר הַבְּחִירָה שְׁנַתֵּן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאָדָם, שְׁעֵינָיו לֹא תִסְתַּכְּלֶנָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, עַל זָבֵל וְטִנוּף, וְלָבוֹ לֹא יִהְרֶה הַרְהוּרִים רָעִים, עַד שְׁאַחֲרֶ-כֵּךְ יִסִּים בַּחֲטָאִים מְגַנִּים, רַחֲמָנָא לִישְׁזַבֵּן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרִכוֹת ו.): אִם הָיוּ נוֹתְנִים רְשׁוֹת לְעֵיִן לְהִסְתַּכֵּל, הָיָה רוֹאֵה שְׁמִימֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ יִשָּׁנֵם אֲלֵפֵי אֲלֵפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת קְלָפוֹת, וּמִכָּל מַחֲשָׁבָה זָרָה שְׁאָדָם הִרְהֵר אֵיזָה הִרְהוּר רַע — בְּרָא מְשַׁחִית, הִסְתַּכֵּל בְּמִקּוֹמוֹת אֲסוּרִים — בְּרָא מְשַׁחִית, דִּבֵּר דְּבוּרִים מְגַנִּים — בְּרָא מְשַׁחִית; כִּי מִכָּל מַחֲשָׁבָה, דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה בּוֹרָא מְשַׁחִית, וְכָל רַגַע וְדָקָה הַמַּח עוֹבֵד, הָעֵינַיִם רוֹאוֹת וְכוּ', אֲזִי תִתְאַרוּ לְעֲצֻמְכֶם בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן, כַּמָּה קְלָפוֹת וּמְשַׁחִיתִים בְּרָא?! אֲבָל אֲפֹשֶׁר לְחַסֵּל אֶת הַקְּלָפוֹת הַלָּלוּ תַכְף-וּמִיד, הַכִּיִּצֵּד?

על-ידי קריאת שמע. ובפרט קריאת שמע שעל המטה, בזה יכולים לכלות את כל הקלפות.

ב.

ענין קדשה וטהרה לבחור

בני היקרים! עליכם לדעת, אשר מקוה הוא התקון לכל. ואמר מוהרנ"ת ז"ל: מי שזהיר בכל יום במקוה — יש לו תקוה לתקן הכל. ועל-פן ענין המקוה הזה יסוד אצל רבנו ז"ל, ואמר, אשר בענין התקון הכללי, הדבר הראשון — מקוה. וכן מוהרנ"ת ז"ל אומר (לקוטי-הלכות, הלכות עבדים, הלכה ב), שהנשמה אינה חוזרת לאדם בלי טבילת מקוה. ולכן יש לעשות לעצמו הרגל, תכף-ומיד כשקמים, זורקים את הגוף לתוך המקוה וטובלים. ומה שמקוה פועל, אמר הצדיק הקדוש רבי אהרן מקארלין זי"ע, שום דבר אינו יכול לפעל. ואמר: מקוה אינו מצוה, אבל מה שמקוה פועל — אין לתאר ואין לשער כלל. כל-כף גדולה חשיבות טבילת המקוה. כשאדם נכנס לתוך המקוה, אומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, המתקת הדין, סימן נד): על-ידי ישיבה במקוה תחת המים, עד שלא יוכל להחזיק

בְּעֲצָמוֹ הָרוּחַ וְהַנְּשִׁימָה, נִמְתָּק הַדִּין; הֵינּוּ בְּהִיּוֹתוֹ
 פִּתְחַת הַמַּיִם, וְאֵינוּ יָכוֹל לְנָשֵׁם, הָרוּחַ אֵף פַּעַם אֵינָהּ
 מִתְעַרְבֶת עִם הַמַּיִם. נִמְצָא, כְּשֵׁישׁ לְאָדָם רוּחוֹת
 זָרוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ מִהַקְּלָפוֹת וְהַסְטָרָא אַחֲרָא, מִחֲמַת
 פְּגַם הַבְּרִית שְׁלוֹ, וּמִשְׁאֵר מֵינִי לְכֻלּוֹךְ, שֶׁהוּא מְלֵא
 רוּחוֹת רָעוֹת מֵהֶם, אֲבָל בְּרַגַע שֶׁקּוֹפֵץ לְתוֹךְ הַמַּיִם,
 הָרוּחַ עוֹלָה וְנִתְרַחֶקֶת מִמֶּנּוּ וְנִטְהָר. וְהַרְמַב"ם
 אוֹמֵר, שֶׁזוֹ גְזֵרַת הַכֶּתוּב, יִשְׁנֵם דְּבָרִים שֶׁאֵינָנוּ
 מְבִינִים, וְזֶה אֶחָד מֵהֶם, אֲבָל זוֹ עֲבָדָה קִיּוּמִת, שֶׁאֵין
 הָרוּחוֹת הָרָעוֹת מִתְעַרְבִים בּוֹ בְּשַׁעַה שְׁטוּבָל, וְכֵן
 יוֹצֵא טְהוֹר. וּמִסְפָּר עַל צְדִיק קְדוֹשׁ שֶׁאָמַר, לִפְנֵי
 טְבִילַת מְקוּהָ, אֲנִי מִסְתַּכֵּל עַל כָּל פְּרָצוֹף, וְיָכוֹל
 לֹאמַר לְכָל אֶחָד מֶה עָשָׂה, אֵךְ בְּרַגַע שֶׁטְבַל, כְּבָר
 אֵינָנִי מְכִירוֹ, כִּי הוּא עֲנִיָן אַחֵר לְגַמְרִי, אָדָם אַחֵר!
 וְכֵן מִסְפָּרִים עַל אֵיזָה מְכֻשָׁף, שֶׁעָשָׂה כָּל מֵינֵי כִשּׁוּף
 בְּבְנֵי-אָדָם עַל-יְדֵי כַחוֹת טְמֵאָה, וְעַסֵּק בְּכִשּׁוּפִים
 וְאֵיפֻנֵט אֶת הַבְּרִיּוֹת וְכוּ'. וְהִזָּה לוֹ פְּלֵא, שֶׁיִּשְׁנֶנּוּ בְּנִיָן
 אֶחָד, שֶׁעָשָׂה בּוֹ כִשּׁוּף, אֲבָל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּכְנָסוּ
 לְתוֹכּוֹ וְיִצְאוּ, הַכִּשּׁוּף שְׁלוֹ לֹא פָעַל וְלֹא הוֹעִיל
 אֲצֵלָם כָּלֵל. וְהַחֵל לְחַקֵּר מֶה קוֹרָה כָּאֵן? וְנִתְוַדַּע
 לוֹ, שֵׁישׁ שֵׁם מְקוּהָ יִשְׂרָאֵל, וּבְרַגַע שֶׁיְהוּדֵי טוּבָל,
 נִתְבַטֵּל כָּל הַכִּשּׁוּף וְכָל הַקְּלָפוֹת.

וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (סְפִירַי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֵׂה שֶׁל
 אֲבָנִים טוֹבוֹת), שְׁתַּכְּף־וּמָיד כְּשֶׁנוֹפֵל בַּמַּיִם, נִגְמַר
 הָעֲנִיָּן, כִּי כְּשֶׁנִּמְצָא בַּמַּיִם, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִזְיֵק לוֹ; לָכֵן
 אֶצֶל בַּחֲוֵר צָרִיךְ לְהִיּוֹת הַיְסוּד — קִדְשָׁה וְטָהָרָה
 וְטְבִילָה בַּמַּקְוֶה. וְכֵן נִקְיּוֹת — לְהִיּוֹת נָקִי בְּגוּפוֹ.
 וּמִסְפָּרִים חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים עַל הַלֵּל (עֵין וַיִּקְרָא רַבָּה,
 פָּרָשָׁה לַד, סִימָן ג'), שָׁאֵמַר: אֲנִי הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד
 עִם גּוֹפֵי וּמִנְקָה אוֹתוֹ לְפָנַי קוֹנֵי. וְכֵן יֵשׁ לְהַקְפִּיד
 שֶׁהַבְּגָדִים יִהְיוּ נְקִיִּים, כִּי תִלְמִיד חָכָם שֶׁנִּמְצָא רַבֵּב
 עַל בְּגָדוֹ — חָיֵב מִיתָה; וְרַבֵּנוּ ז"ל הַקְפִּיד מְאֹד,
 שֶׁהַבְּגָדִים יִהְיוּ נְקִיִּים וְשִׁלְמִים, (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֶלֶק
 א', סִימָן כֵּט), וְכֵן אָמַר (שָׁם, סִימָן קכז), שֶׁהַבְּגָדִים
 בְּעֶצְמָם תּוֹבְעִים אֶת הָאָדָם אִם אֵינוֹ נֹזֶה־ר
 בְּשִׁמְרָתָם לְכַבֵּדָם כְּרֵאוּי וּלְהַחֲזִיקָם בְּנִקְיּוֹת. כִּי
 אֶצֶל רַבֵּנוּ ז"ל הַנְּקִיּוֹת וְהַסְּדֵר הֵיחָד מוֹסֵד, וְכֵן
 הַקְפִּיד, שֶׁהַפְּאוֹת תִּהְיֶינָה מְסֻדָּרוֹת וְכוּ'. וְרֵאוּ אֶצֶל
 רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁקֹּדֶם שֶׁיֵּצֵא מִבֵּיתוֹ, הֵרְטִיב יָדָיו וְסֻדָּר
 אֶת פְּאוֹתָיו מִסְלָסְלִים. וְאַפְלוּ עַד הֶרְגַע הָאֲחֵרוֹן,
 קֹדֶם יְצִיאַת נִשְׁמַת רַבֵּנוּ ז"ל, כְּשֶׁלֹּא דִבֵּר, וְהַקִּיא
 דָּם מִן הָרְאוֹת, אֲבָל רִמְזוּ שֶׁיִּנְגְּבוּ פִּיו בְּמַפִּית לְחָה,
 וְכֵן שָׁכַב עִם חֲתִיכַת שַׁעוּה וּבִישׁוּב הַדַּעַת גָּדוֹל,
 וְחִכָּה וְצָפָה עַד שֶׁתֵּצֵא נִשְׁמַתוֹ. וְאָמַר מוֹהַר"נ"ת

עז דרך לבחורי ישיבה

ז"ל: בכל אני יכול לחקות את רבנו ז"ל, אבל לא במדת הנקייות; אשר אצל רבנו ז"ל, אפלו סליות הנעלים היו נקייות. מזה אנו למדים מהי מדת הנקייות וחישיבותה, מהי קדושה וטהרה, שהגוף צריך להיות נקי, המח-מחשבה צריך להיות נקי, המדות צריכות להיות נקייות, העינים צריכות להיות נקייות, הפה צריך להיות נקי, הידים צריכות להיות נקייות, זהו בחור ישיבה, וזו קדושה וטהרה, קדשת הברית, אשר אומרים חכמינו הקדושים בזהר (ויקרא טו:), ורבנו ז"ל מביא (בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ב'), שעקר יצרא בישא על ערין; ועל-כן בחור צריך לקדש ולטהר את עצמו במאד מאד.

ג.

מדת הזריזות לבחור

בני היקרים! עליכם לדעת, אשר הזריזות היא יסוד כל החיים, וכיצד שמרגיל עצמו בה להיותו בחור, כן יהיה כל חייו. הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע אומר: עד גיל שמונה-עשרה יכולים לשנות את המדות, ויותר בנקל לעבוד

דָּרָךְ לְבַחֲרֵי יְשִׁיבָה

עֲלִיָּהֶן, אָבֵל אַחֲר־כֶּף קָשָׁה מְאֹד. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ
 ז"ל: זְקָנִים אֵינָנִי יְכוּל לְקָרֵב; וְחֵיף וְאָמַר: וְכֵי
 אֵינָנִי יְכוּל לְקָרֵב זְקָנִים?! אֵךְ לְבִסּוּף רָאוּ, שֶׁהֵגֵם
 שָׁאֵמַר בְּלִשׁוֹן צַחוּת, אָבֵל הֵיְתָה בְּזֶה גַם רְצִינּוֹת
 מְסִימַת, וְזוֹ הֵיְתָה מְצִיאוֹת. כִּי כְּשֶׁעֲדִין צְעִירִים —
 קוֹלְטִים יוֹתֵר.

וּבִיּוֹתֵר שֵׁיף עֲנָן זֶה בְּמִדַּת הַזְּרִיזוֹת, אֲנִי
 מְרַגֵּיל עֲצֻמוֹ בָּהּ בְּהִיוֹתוֹ צְעִיר — כֵּן נִטְבָּע בּוֹ כָּל
 הַחַיִּים. אִם בְּחֹר קָם בְּזְרִיזוֹת, רֵץ לְמַקְוֶה, מְזַדְּרוֹ
 לְתַפְלָה, לְלִמּוּד, לְסִדְרִים וְכוּ', וְכֵן בְּעֲנִינּוֹ
 הַגְּשָׁמִיִּים מְזַדְּרוֹ מְאֹד, כֵּן יִהְיֶה מִשֵּׁף כָּל חַיָּיו. אָבֵל
 אִם קָם בְּכִבְדוֹת, מְתַלַּבֵּשׁ בְּאִטְיוֹת וְכוּ' וְכוּ', כֵּן
 יִהְיֶה אֲצִלוֹ לְעֵתִיד. וְעַל-כֵּן הַזְּרִיזוֹת הֵיא יְסוּד גְּדוֹל
 בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְאוֹמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁאֲפִלוּ
 דְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים הֵיָה עוֹשֶׂה אוֹתָם תַּכְּף-וּמִיד, כִּדִּי
 שְׁלֵא יִבְלָבְלוּהוּ וְכוּ'. הַזְּרִיזוֹת תְּלוּיָהּ בְּמַח. וְכֵן
 אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן מַט) לְאַנְשֵׁי
 שְׁלוֹמֵנוּ: אַתֶּם צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְהַזְדָּרוֹ לְתַפְס
 מִשְׁהוּ, כִּי עָבְרוּ עָלֵינוּ שָׁנִים רַבּוֹת, שֶׁבִטְלָנוּ בְּהֵן
 אֶת הַזְּמַן, וְעָשִׂינוּ הַבְּלִים וְכוּ', אֲזִי הִבָּה נְזַדְּרוֹ
 לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקַלְנוּ בְּשָׁנִים שָׁנוּתָרוּ לָנוּ. וּמְפָרֵשׁ

אֶת הַפְּסוּק: "יְשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֲרַח"; כִּי צָרִיךְ הַתְּנַבְּרוֹת גְּדוּלָה לָרוּץ הָאֲרַח הַזֶּה, שֶׁהֵיוּ יְכוּלִים לֵילֵךְ בְּזֶמֶן שֶׁהֵיוּ יִשְׂרָאֵל נְזוּפִים, עֲכָשׁוּ רָצִים בְּמַהֲירוֹת גְּדוּל, שְׁזוֹ הַדֶּרֶךְ לְתַקּוֹן. הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, וְצָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר פָּגַם, עָלָיו לַעֲשׂוֹת בְּזְרִיזוֹת, וְלֹא לַחֲשֹׁב שֶׁנוֹתֵר עוֹד זְמַן רַב, כִּי הַחַיִּים חוֹלְפִים בִּיעֵף.

וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (סֵפֶר-הַמִּדּוֹת, הַתְּנַשְׂאוֹת, חֵלֶק ב', סִימָן ד'): מִי שֶׁהוּא אִישׁ זָרִיז — יְכוּל לְהִיּוֹת מְנַהִיג. וְכָל יְהוּדֵי יִשׂ לֹו כַח לְהִיּוֹת מְנַהִיג, אֲבָל צָרִיךְ לְהִיּוֹת זָרִיז וְלַעֲשׂוֹת בְּמַהֲירוֹת וְלֹא לְהַתְמַהֵמֶה. וּבַפֶּרֶט מִי שֶׁזֹּכֶה לְמַח מִיֶּשֶׁב, עָלָיו אֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סא), שֶׁאֲצָלוּ אֵין כְּבָר שׁוֹם זְמַן, כִּי זָכָה לְגִלּוֹי שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁאֲזִי יִתְגַּלֶּה לֹו אֹור כְּזֶה, שֶׁיִּרְאֶה, שְׁכָל הַשְּׂבָעִים שָׁנָה הֵם כְּרַבֵּעַ שְׁעָה, וְכִיצַד יִישׁ זְמַן בְּחֻמְשׁ-עֶשְׂרֵה דְקוֹת לְכָל מִינֵי דְבָרִים בְּטָלִים, הֵלֵא צָרִיךְ לְנַצֵּל כָּל רֵגַע וְדָקָה וּשְׁנֵיָהּ. רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם הַמְּבָלִים אֶת זְמַנָּם הַיָּקָר, מִתְקוּטְטִים וְרַבִּים וּבָאִים בְּמַחְלָקַת עִם כָּל אֶחָד, אֲשֶׁר הַכֹּל בָּא מִקְטָנוֹת הַדַּעַת, וְחוֹשְׁבִים שֶׁיִישׁ לָהֶם עוֹד אֶלֶף שָׁנִים לְחַיּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם. אֲבָל אִם הִיא

דָּרָךְ לְבַחֲוֵרֵי יְשִׁיבָה

אָדָם יוֹדֵעַ, שָׂרָק חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה דְקוֹת יֵשׁ לוֹ לְחַיּוֹת,
 אֲזִי יִבְלִיג וְלֹא יֵשִׁיב מִלְחָמָה, וְיִתְאַפֵּק וְיִתְגַּבֵּר עַל
 כָּל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לוֹ וְיִשְׁפִּילוּהוּ וְכוּ' וְכוּ'. וְאוֹמֵר
 רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן סא), אֲשֶׁר
 הַשְּׁבָעִים שָׁנָה הֵם כַּחֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה דְקוֹת, הָאֵם
 בְּשָׂבִיל רִבְעֵי שָׁעָה כְּדָאֵי לְאַבְדֵי אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה
 וְהָעוֹלָם הַבָּא?! מִי שֶׁמְסַתְּפֵל רַק עַל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא, יוֹדֵעַ שֶׁחָבֵל עַל וְכוּחֵי סָרָק עִם בְּנֵי-אָדָם, וְלֹא
 אֲכַפֵּת לוֹ שֶׁהֵצְדֵק יִהְיֶה עִם אַחֵר, וְלִהְפֹּךְ — הַחֲכָם
 — יִתֵּן אֶת הַצְּדֵק לְאַחֵר, וְלֹא יִרְצֶה לְהִיּוֹת מְנַצֵּחַ,
 לֹא אֲכַפֵּת לוֹ שֶׁהִזְוִילת מְנַצְחוֹ כְּלָפִי חוּץ, כִּי אֶת
 הָאֲמִתּוֹת הוּא יוֹדֵעַ, שֶׁלְמַעֲשֵׂה הוּא נֹצֵחַ וְהָאֵחֵר נֹצֵחַ,
 כִּי עַל-יְדֵי שְׁנֵיתָן לְהוּא תְּחוּשָׁה שֶׁל נֹצְחוֹן, הַהוּא
 עֲזָבוֹ לְנַפְשׁוֹ, וְעַתָּה יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ בְּעֵנִינִיּוֹ וּבְעֵבוּדַת
 ה' שְׁלוֹ בְּאִין מִפְרִיעַ וְכוּ' וְכוּ', מֵה שְׂאִין כֵּן, אִם
 מִמְשִׁיךְ לְהֶאָבֵק וְלִהְלָחֵם וְלִהְתַּנַּצֵּחַ וְלִנְסוֹת לְהוֹכִיחַ
 צְדָקָתוֹ, הָאֵחֵר גַּם-כֵּן מִמְשִׁיךְ לְהֶלָחֵם כְּנֶגְדּוֹ, וּמֵה
 גַּם שְׂאֵחָרִים מְצַטְרָפִים לְוִכּוּחַ, וּבְכָךְ מְבַטְלִים אֶת
 הַזְּמַן בְּהֶבֶל הַבָּלִים וְכוּ'. עַל-כֵּן הָעֵקֶר לְהִזְהַר שֶׁלֹּא
 לְבַטֵּל אֶת הַזְּמַן וְלִהְזַדְרֹז לְמִלָּא אוֹתוֹ בְּתוֹרָה,
 תְּפִלָּה וְעֵבוּדַת הַשֵּׁם וְכוּ'. וּכְכֹל שֵׁישׁ לוֹ יוֹתֵר יֵשׁוּב
 הַדַּעַת, כְּמוֹ-כֵן דְּבוּק יוֹתֵר בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַד

שְׁמַחוּ מִהִיר וְזָרִיזוּ, וְרוֹאֵה שְׁחָבַל לוֹ לְבָלוֹת אֶת
הַזְּמַן בְּקִטְטוֹת וּמְרִיבוֹת. וְלִכֵּן הַקָּפִיד רַבְּנוֹ ז"ל לֹא
לְהִיּוֹת עֶקֶשׁן — אֶתָּה רוֹצֵה כָּךְ — יְהִיָּה כָּךְ, אֶתָּה
רוֹצֵה אַחֲרַת — יְהִיָּה אַחֲרַת, וּלְבַסּוֹף רַבְּנוֹ ז"ל
עָשָׂה כְּרָצוֹנוֹ וְנִצַּח, כִּי לֹא הִתּוֹכַח עִם הַצַּד שְׁכַנְגָּד.
וּמַהִי הַסְּבָרָה בְּזֶה? אֵלֶּא אֶתָּה רוֹצֵה לְהַשְׁפִּיל
וּלְנַצַּח אוֹתִי, אִם אֶלְחַם כְּנִגְדְּךָ וְאֶלְךָ רֹאשׁ בְּרֹאשׁ,
אֲנִי בְּאֵמֶת תִּנְצַח, עַל-כֵּן אֶתֵּן לְהוּא הַרְגָּשָׁה שְׁנִצַּח
אוֹתִי, וְהוּא שָׁמַח בְּזֶה, וְעוֹזֵב אוֹתִי. וּבֵין כָּךְ אֲנִי
הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה כְּפִי שְׂרָצִיתִי וְהוֹלֵךְ לְהִיכֵן שְׂרָצִיתִי,
וּלְמַעֲשֶׂה נִצַּחְתִּי. וְכָל זֶה בְּכֹלֵל מִדַּת הַזְּרִיזוֹת.

ד.

סֵדֶר הַלְמוּד לְבַחֲוֹר

בְּנֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר עָקַר הַתְּכֵלִית
בְּזֶה הָעוֹלָם זֶה לְמוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּמָהּ. קַבְּלֵנוּ בְּהַר
סִינַי אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, הַכוֹלֶלֶת: מִקְרָא, מִשְׁנָה,
גְּמָרָא, מְדֻרָשׁ, הֵלְכוֹת וְאַגָּדוֹת, בְּרִיתוֹת וְתוֹסֶפְתוֹת.
וּמַה שְׂיִכּוֹלִים לְקַנּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם — לֹא יֵאֱמָן כִּי
יִסְפֹּר, אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים רְצוֹן חֲזָק מְאֹד לְבִלִי
שְׁעוֹר כָּלֵל וְכָלֵל.

חֲמֵשׁ וְרֶשֶׁ"י וְהַתְּרַגּוּם — זו חֻבָּה לְלַמֵּד כָּל שָׁבוּעַ, כְּמֵאמָרָם ז"ל (בְּרִכּוֹת ח:): לְעוֹלָם יְשָׁלִים אָדָם פְּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצְּבוּר, שְׁכָל הַמְּשָׁלִים פְּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצְּבוּר מֵאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וְשְׁנוֹתָיו; מִי שְׂרוּצָה לְזֻכּוֹת לְאֲרִיכּוֹת יָמִים וְשָׁנִים, יְסִים כָּל שָׁבוּעַ אֶת פְּרִשְׁתַּת הַשָּׁבוּעַ — שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תְּרַגּוּם. וְאוֹמֵר מָרְן מְחַבֵּר הַשְּׁלַחַן עָרוּף (אֲרַח חַיִּים, סִימָן רִס"ה, סְעִיף ג'): מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאֵילָף נִקְרָא עִם הַצְּבוּר; וְהָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר דִּיקָא בְּעֶרְבַת שַׁבָּת, וְלֹא כְּדַבְּרֵי הַשְּׁלַחַן עָרוּף, שְׂאוֹמֵר מֵרֵאשׁוֹן וְאֵילָף. וְאוֹמֵר עַל זֶה הַמְּשָׁנָה בְּרוּרָה, שְׁכֵן נֶהֱגַ הַגְּר"א, שְׁמִיּוֹם רֵאשׁוֹן כְּבָר לְמַד פְּרִשְׁתַּת הַשָּׁבוּעַ. וְהַמְּצִיאוֹת מוֹכִיחָה, שְׁמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ — מְצָלִיחַ מְאֹד; כִּי אִם דוֹחִים אֶת הַלְּמוּד הַזֶּה עַד סוּף הַשָּׁבוּעַ, וּבְפֶרֶט בִּימֵי הַחֲרָף, אֲזִי הוֹלֵךְ וּבָא וְטָרוּד בְּעֶסְקָיו, וּמִגִּיעַ עֶרְבַת שַׁבָּת וְכוּ' וְכוּ', וְלֹא סִים פְּרִשְׁתַּת הַשָּׁבוּעַ. וְעֲלִיכֶם לִידַע, אֲשֶׁר שָׁבוּעַ אֶחָד, שְׂאִין אוֹמְרִים פְּרִשְׁתַּת הַשָּׁבוּעַ, נֶאֱרַע אֵיזָה מְשַׁבֵּר בְּבֵית, אוֹ בְּחַיִּים וְכוּ', וְלֹא הוֹלֵךְ לוֹ כְּשׁוֹרָה וְכוּ'. עַל-כֵּן אִם רוֹאֶה שֶׁנֶּאֱרַע אֶצְלוֹ אֵיזָה מִקְרָה, וְעוֹבֵר עָלָיו מֵה שְׁעוֹבֵר, יְבַדֵּק תְּחִלָּה אִם סִים שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תְּרַגּוּם. וְהַרְמ"א אוֹמֵר: יֵרָא שְׁמַיִם יוֹצֵא יָדַי שְׁנִיחָם —

שְׁלוֹמֵךְ גַּם פְּרוּשׁ רַש"י, כִּי רַש"י הוּא הַיְסוּד שֶׁל תּוֹרָה שְׁבַע־לִפְנֵי. עַל־כֵּן כְּדַאי כָּבֵר מִיּוֹם רֵאשׁוֹן לְהִתְחִיל פְּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ שְׁנַיִם מְקַרְא וְאַחַד תַּרְגוּם עִם רַש"י, עַד שֶׁבְּשַׁבַּת זוֹכָה לְסִיּוּם. וְהַחֲכָם — זוֹכָה לְגַנֵּב בְּכָל יוֹם וְיוֹם חֵלֶק מִן הַפְּרָשָׁה עַד שְׁנֵי, עַד שְׁלִישִׁי וְכוּ' וְכוּ' אוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּאִפְּן שֶׁלְקִרְאָת שַׁבַּת עוֹמֵד לְקִרְאָת סִיּוּם, וְאֵינְנוּ נִכְנָס בְּלַחְצִים, וְאֵף שֶׁטְרוּד כְּבֵר בְּעִסְקֵי קֶדֶם הַשַּׁבָּת, אֲבָל סִיּוּם אֶת מַכְסֵת לְמוֹדוֹ בְּמְקַרְא. וְהַכֹּל מִחֲמַת שֶׁהִיא גַּנֵּב דְקִדְשָׁה, וּבְכָל יוֹם גַּנֵּב עוֹד פְּסוּקִים וְעוֹד פְּסוּקִים מִשְׁלִישִׁי וְרַבִּיעִי וְחֲמִישִׁי וְשֵׁשִׁי עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמַפְטִיר וְכוּ' וְכוּ'. וְזֶה צְרִיךְ לְהִיּוֹת יְסוּד חֲזָק — כָּל יוֹם לְלַמֵּד חֲמֵשׁ וְרַש"י עִם הַתַּרְגוּם.

אַחֲר־כֵּן בָּא לְמוֹד מְשַׁנְיּוֹת. מְשַׁנְיּוֹת אוֹתִיּוֹת נִשְׁמָה, אֵינן יְכוּלִים לְתַאֵר וּלְשַׁעַר מֵהֵי גְדֻלַּת לְמוֹד מְשַׁנְיּוֹת, עַד כְּדֵי כֵּן, שְׁאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה ז', סִימָן ג'): אֵינן הַגְּלִיּוֹת מִתְּפַנְסוֹת אֶלָּא בְּזָכוֹת לְמוֹד מְשַׁנְיּוֹת. לְמוֹד מְשַׁנְיּוֹת גְּבוּהָ כָּל־כֵּן, וּבְתַקוּנֵי זֶהר (יח): מְפָלִיג בְּמַעֲלַת הַמְשַׁנְיּוֹת, אֲשֶׁר מְדַבֵּרֵת מְשַׁשָּׁה עֲנִינִים: כָּשֶׁר פְּסוּל, טְהוֹר טָמֵא, אָסוּר מְתָר, וְאִם אָדָם מִתְחַלֵּף לוֹ תָּמִיד, כְּמוֹ

שְׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן עט),
 פֶּעַם הוּא כָּשֶׁר פֶּעַם הוּא טָמֵא, פֶּעַם פָּסוּל פֶּעַם
 טְהוֹר וְכוּ', וְכִשְׁלוֹמֵד מִשְׁנָה, זֶה אוֹחֵז אֶת הָאָדָם
 וְתוֹפֵס אֶת נִשְׁמָתוֹ, עַד כְּדֵי כָךְ, שְׁפָתוֹב בְּמִדְרָשׁ
 תְּלַפְיוֹת: אֲשֶׁר בֶּן יַעֲקֹב יוֹשֵׁב עַל פֶּתַחוֹ שֶׁל גֵּיהֵנוֹם,
 וְמִי שְׁלוֹמֵד הַרְבֵּה מִשְׁנֵיּוֹת, אֵינּוּ מֵרָשָׁה לוֹ לְהַכְנִס;
 אוֹמֵר הַחֵיד"א, שְׁזֵה מְרָמֵז בַּפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית מֵט, כ):
 "מֵאֲשֶׁר שְׂמָנָה לַחֲמוֹ", 'שְׂמָנָה' אוֹתִיּוֹת 'מִשְׁנָה',
 זֶהוּ לַחֲמוֹ שֶׁל אֲשֶׁר, וְהוּא מְמָנָה עַל כָּךְ. כִּי אֵין
 יְכוּלִים לְתַאֵר וּלְשַׁעַר מַעֲלַת לַמּוֹד מִשְׁנָה, עַד כְּדֵי
 כָךְ שְׂרַבְּנוּ ז"ל נָתַן תְּקוּנָה לְכַמָּה אֲנָשִׁים וּבִינֵיהֶם
 לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל, כָּל יוֹם לְגֵרֵם ח"י פְּרָקִים מִשְׁנֵיּוֹת
 רַק בְּגֵרָסָה, לוֹמֵר וְלוֹמֵר (עֵין שִׁיחֹת-הַר"ן, סִימָן קִפּה),
 וְאָבִיו שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל הִקְפִּיד עַל רַבְּנוּ ז"ל —
 מָה אַתָּה נוֹתֵן לְבְנֵי תְּקוּנָה לְגֵרֵם ח"י פְּרָקִים
 מִשְׁנֵיּוֹת, בְּשַׁעַה שֵׁישׁ לוֹ מִחַ טוֹב כָּל-כָּךְ, לְמִדָּן
 גְּדוֹל כְּזֶה?! אֲבָל כָּךְ אָמַר רַבְּנוּ ז"ל, וַיֵּשׁ לְצִיַּת.
 וְסִימָן שְׁזֵה עֲנִין גְּדוֹל, וְאֵינָנוּ קָשָׁה כָּלֵל וְכָלֵל;
 יְכוּלִים לְחַלֵּק אֶת הַפְּרָקִים שֶׁשָּׂה פְּרָקִים קִדְּם
 הַצְּהָרִים, שֶׁשָּׂה בַּצְּהָרִים וְשֶׁשָּׂה אַחַר הַצְּהָרִים אוֹ
 בְּעֶרְבּ, וְכָךְ מְסִים כָּל יוֹם ח"י פְּרָקִים. וְכַתּוּב מְגוּרֵי
 הָאֵר"י ז"ל, שְׁמִי שְׁלוֹמֵד בְּכָל יוֹם ח"י פְּרָקִים

מְשָׁנִיּוֹת, הוּא הוֹרֵג אֶת הַיֵּצֵר הָרַע. לְמוֹד מְשָׁנָה
מְכַנִּים חֶשֶׁק בְּאָדָם לְלַמֵּד, וּמְרָאָה לוֹ שְׂאִינְנוּ שׁוֹטָה
כָּל-כֶּף אוֹ כְּשָׁלוֹן וְכוּ', כִּי הַלְמוּד מְכַנִּים בְּאָדָם
בְּטַחֲוֹן עֲצָמֵי וְכֵן מִזְכֵּךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ לְגַמְרֵי.

אַחֲר־כֶּף בָּא לְמוֹד גְּמָרָא. כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד גְּמָרָא,
מִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ ד' מְלֶאכֶי הַשְּׂמִירָה: גְּבֻרֵיָאֵל,
מִיכָאֵל, ר'פֶּאֵל, אִוְרֵיָאֵל, שְׁזָה רָאשֵׁי תְבוּת
גְּמָרָא' (סֵפֶר הַחַיִּים לְאַחֵי הַמְּהַר"ל ז"ל). לְכֵן אָנוּ
רוֹאִים שֶׁהַסְּמ"ךְ-מ"ם יִתֵּן לְאָדָם לְלַמֵּד הַכֹּל, אֲבָל
לֹא גְמָרָא. וְזֶה רָאשֵׁי תְבוּת שֶׁל שְׁמוֹ סמא"ל: ס'יוֹם
מִסְּכָתָא אֵינן לְעֲשׂוֹת, כִּי מִפְּחָד מִלְמוּד גְּמָרָא
אֵימַת מָוֹת. וְכֶף אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק
א', סִימָן רִיד): תְּלַמּוּד גִּימְטְרִיָה הַקְּלָפָה הַמְּחַטָּאֵת אֶת
הָאָדָם בְּפָגַם הַבְּרִית — לִילִית, וְזוֹ הַקְּלָפָה
שְׂמַכְנִיסָה יִלְלָה בְּאָדָם, וְלְמוּד גְּמָרָא שׁוֹרֵף אֶת
הַקְּלָפוֹת, לְכֵן כְּדָאֵי לְעֲשׂוֹת סֵדֵר אֶחָד בְּש"ס
לְבִקִּיאוֹת כְּסִדְרָן, לְדַעַת מֵאֲמֵרֵי חו"ל וּלְזַכְרָם
הַיֵּטֵב, וּכְגִיל הַנְּעוּרִים הַלְמוּד נִקְלָט הַיֵּטֵב בְּמַח.
אֲזִי פַעַם רֵאשׁוּנָה יֵשׁ לְלַמֵּד אֶת כָּל הַש"ס בְּלֵי
רִש"י וְתוֹסְפוֹת רַק בְּגֵרְסָה, שְׁזָהוּ שְׁעוֹר לְבִקִּיאוֹת,
לְהִיּוֹת בְּקִי בְּכָל מֵאֲמֵרֵי חו"ל שְׁבַש"ס, אֵיךְ בְּבָא

בַּתְּרָא נִרְאָה, אֵיךְ שֶׁבֶת נִרְאָה, אֵיךְ עֲבוּדָה זָרָה
 נִרְאָה, אֵיךְ סְנֵה־דְרִין נִרְאָה, אֵיךְ עֲרוּבֵין נִרְאָה, וּמָה
 כְּתוּב בְּכָל מְקוֹם וְכוּ' וְכוּ'. וְרַבְנּוּ ז"ל אָמַר, שְׁזֵה
 מִכְּנִיִּים צָלַם אֱלֹקֵי בְּאָדָם. לָכֵן אֶצְלָנוּ כָּל הַיְלָדִים
 לְפָנֵי גֵיל בַּר-מִצְוָה גּוֹמְרִים אֶת כָּל הַש"ס בְּגֵרָסָה.
 וְאֲכֵן גָּסוּף עֲלֵיהֶם חֵן מִיַּחַד, הַכֹּל מִחֲמַת שְׁסִימוֹ
 אֶת הַש"ס, אֲשֶׁר זֶה לְהַפְּלִיא, וְזֶה שׁוֹרֵף אֶת
 הַקְּלָפוֹת, וּכְכֹל שְׁגוֹרֵס וְגוֹרֵס — בֵּן שׁוֹרְפָן.
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹזֵר כְּשֶׁמְסִימִים פְּעַם אַחַת,
 לוֹמְדִים פְּעַם שְׁנִיָּה עִם רַש"י, גְּמָרָא רַש"י. וְכֵן
 צְרִיכִים לְקַחַת גַּם מִסְכַּת אַחַת, וּלְחַזֵּר עָלֶיהָ מֵאָה
 פְּעָמִים וְאַחַת, וְאוֹתָהּ לוֹמְדִים בְּעִיּוֹן, וְחוֹזְרִים עַל
 זֶה דָּף אַחַר דָּף, דָּף אַחַר דָּף עִם בְּחִינּוֹת וְכוּ' וְכוּ',
 עַד שְׁזוֹכִים לְסִיּוֹת אֶת הַמְּסַכְתָּא מֵאָה פְּעָמִים וְאַחַת.
 וְכֵן קוֹנֵה לְעֲצֻמוֹ מִסְכַּת אַחַת. וְאוֹמְרַת הַגְּמָרָא
 (עֲבוּדָה זָרָה י"ט): לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם בְּמְקוֹם שֶׁלְבוֹ
 חָפֵץ; וּבְזֶה אֵין שִׁיךְ לְקַבֵּעַ בְּדִיוֹק אִיזוֹ מִסְכְּתָא
 לְלַמֵּד בְּעִיּוֹן, אֵף רְצוּי לְלַמֵּד מִסְכְּתָא כְּזוֹ, שֵׁישׁ בָּהּ
 מִשְׁגַּי יוֹתֵר מֵאַחֲרוֹת. אֶצֶל הַלִּיטְאִים לוֹמְדִים בְּדַרְךְ
 כָּלֵל סֵדֵר נְזִיקִין, וְאֶצֶל הַחֲסִידִים מְקַבֵּל יוֹתֵר סֵדֵר
 מוֹעֵד, אוֹ שֶׁבֶת, סִפָּה, וְהֵבֵן לְמַעֲשֵׂה וְכוּ'. וְכֵן שְׂאֵר
 מִסְכְּתוֹת, שֵׁישׁ לְבַחֲוֵרִים מִשְׁגַּי בְּהֵן, וְהֵן

אֶקְטוֹאֲלִיּוֹת, הַלְכוֹת יוֹם-יוֹמִיּוֹת, הַלְכוֹת שְׁנַתְקָלִים
 בְּהֵן לְמַעֲשֵׂה, וְהֵן מוֹחֲשִׁיּוֹת לְבַחֲוֹר, אוֹ הַלְכוֹת
 נְזִיקִין, דִּינֵי מְמוֹנוֹת, אוֹ מוֹעֵד וְשַׁבָּת, אֲשֶׁר פִּידוּעַ
 כְּמָה שְׁיִלְמְדוּ הַלְכוֹת שַׁבָּת, אֵין דֵּי בְּזָה, כִּי נִכְשְׁלִים
 בְּאֶסוּר שַׁבָּת, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּזָה הַלְכוֹת לְאֵין סֵפֶר. וְכֵן
 מְבִיא בְּהַקְדָּמָה לְסֵפֶר "זְכָרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה", שְׁמִי
 שְׁאֵינוֹ חוֹזֵר עַל הַלְכוֹת שַׁבָּת, מִכְרַח לְהַכְשִׁיל בְּחִלוּל
 שַׁבָּת, מִחֲמַת רַבּוּי הַהַלְכוֹת, לֹא יִמְלֹט שְׁאָדָם לֹא
 יִכְשֹׁל בְּאֶסוּרִים וְכוּ' וְכוּ'. וְעַל-כֵּן צְרִיכִים לְקַחַת
 מִסְכַּת אַחַת הַמְּסַכְּמַת עַל כָּלֵם, וּלְלַמְדָּה בְּעִיּוֹן עִם
 מְפָרְשִׁים, וְלִרְשֵׁם לְעַצְמוֹ אֶת תְּמַצִּית הַדְּבָרִים, וְכֵן
 עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ שִׁיטָּה מְקַבְּצָת; הַרְשֵׁב"א אוֹמֵר כֶּן,
 הַרִיטְב"א כֶּן, ה'פְּנִי יְהוֹשֵׁעַ' כֶּן, וְרוֹשֵׁם אֶת
 הַדְּבָרִים, אֲזִי נוֹתֵר הַלְמוּד בְּמַח, כִּי אֲשַׁרִּי מִי שְׁבֹא
 לְכָאן וְתִלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ (פְּסָחִים נ.). אוֹ כְּאֲשֶׁר הִילְדִים
 בְּנֵי בֵר-מְצוּה בִלְבָד, וְאֵין לָהֶם הַרְקַע הַדְּרוּשׁ,
 אֲפָשָׁר לְלַמֵּד עִמָּהֶם מִסְכַּת תְּעַנִּית, שְׂיִדְעוּ מְתֵי
 מִתְפַּלְלִים עַל גִּשְׁם, לָמָּה צְרִיכִים אֶת הַגִּשְׁם, וְכֵן
 מוֹבָאִים בְּמִסְכַּת זוֹ סְפּוּרִים עַל חֲנִי הַמְעַגֵּל וְנִכְדָּיו:
 אָבֹא חֲלֻקְיָה וְכוּ', וּפְעֵלוֹ אֶצֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 בְּתַפְלוֹת וּבְנִסִּים, וְתִנָּא פְלוֹנִי שְׁהֵי לּוֹ כַח הַתְּפִלָּה
 אָמַר לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עֲרוּגָה

זו צְרִיכָה מִים — יֵרֵד עָלֶיהָ גֶשֶׁם, עֲרוּגָה זוֹ אֵינָה צְרִיכָה מִים — שֶׁם לֹא יֵרֵד גֶשֶׁם, וּשְׂאֵר סְפוּרִים הַמְּחִדִּירִים אֲמוּנָה בִּילָדִים בְּנֵי-מִצּוֹה, וְחוֹזְרִים עַל זֶה מָאָה פְּעָמִים וְאַחַת, עַד שֶׁנִּקְלָט בְּרֹאשׁוֹ, וְיֹודְעִים אֶת הַמְּסַכֶּת בְּעַל-פֶּה. וְכִידּוּעַ עַל תְּלִמִּידִים מִתְּמִידִים, שֶׁסִּימוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם תַּעֲנִית וְכוּ', וּבְהַמְשָׁךְ הַשָּׁנִים הַבַּחֲוֵרִים גְּדֻלִים יוֹתֵר, אָזִי רָאוּי לָהֶם לְלַמֵּד מְסַכְתוֹת אַחֲרוֹת, הָעֶקֶר שֶׁתְּהִינָה לְעִבְדָּה וּלְמַעֲשֵׂה, אוֹ מְסַכֶּת נְזִיקִין, הַמְּחִדֶּדֶת אֶת הַמַּח. אֲבָל אִם לּוֹמְדִים מְסַכְתוֹת אֲשֶׁר לְבַחֲוֹר אֵין עֲדִין מִשָּׁג בָּהֶן וְכוּ' — אֵין זֶה רָאוּי כָּלֵל וְכָלֵל. וְהַחֲכָם — עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, לְרֹאוֹת אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלֵךְ בָּהּ, לְקַחַת מְסַכֶּת אַחַת כַּנִּ"ל, וּלְלַמְּדָה פְּעָמִים אֵין מְסַפֵּר עַל בּוֹרְיָה, עִם כָּל הַמְּפָרְשִׁים, וְכִדָּאִי לְהַרְגִּיל עֲצֻמוֹ לְכַתֵּב מָה אוֹמֵר כָּל מְפָרֵשׁ, וּלְצִיֵּן כָּל הַשִּׁטוֹת. וְכֵן לְהַתְּבוּנָן בְּ"עֵין מִשְׁפָּט", אֲשֶׁר מְבִיא אֶת הָרַמְבַּ"ם בְּמָקוֹם, וְכֵן טוֹר וְשִׁלְחַן עֲרוּךְ עַד אַחֲרוֹן שְׁבַאֲחֲרוּנִים וְכוּ', וְכֵן מִתְּעַלִּים מֵעֲלָה מֵעֲלָה, וְזוֹכִים לְמַעֲלוֹת גְּבוּהוֹת. אֲבָל כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ וּתְכוּנוֹתָיו; יֵשׁ בַּחֲוֹר מְפָתַח יוֹתֵר, אֲשֶׁר מִבֵּין לְעִמּוֹ, וְיִכּוֹל לְלַמֵּד עִם כָּל הַמְּפָרְשִׁים, וְיִשְׁנוּ בַּחֲוֹר שְׁעוֹבְרִים עָלָיו יוֹתֵר

מְשַׁבְּרִים, וְהוּא סָגוּר יוֹתֵר, וְעַל-כֵּן קָשָׁה לוֹ, אֲזִי
 יִלְמַד יוֹתֵר בְּגִרְסָה וְכוּ' וְכוּ', אֲבָל אֵף פַּעַם אָסוּר
 לְמַגִּיד-שְׁעוֹר לְהַשְׁפִּיל תְּלַמִּידִים.

אֲחֵר-כֵּן בָּא שְׁלַחַן עָרוּךְ. אֶצֶל רַבְנֵי ז"ל הָיָה
 יְסוּד גָּדוֹל לְמוֹד שְׁלַחַן עָרוּךְ (שִׁיחוֹת-הַר"ן, סִימָן כֵּט).
 רֵאשִׁית, יֵשׁ בְּזֶה שְׁעוֹר פְּשוּט מְחַבֵּר רַמ"א, לְגַמֵּר
 לְגֵרֵס מְחַבֵּר רַמ"א מִהַתְּחִלַּת אֲרַח חַיִּים עַד גְּמַר
 יוֹרֵה דְעָה, אֶבֶן הָעֶזֶר, חֲשֵׁן הַמְּשַׁפֵּט וְכוּ' כְּסִדְרָן,
 כְּדֵי שְׂיַדַע הֵיכָן הַהֲלָכָה. וְאַחֲרֵי-כֵן לְלַמֵּד בְּעִיּוֹן טוֹר
 וּבֵית יוֹסֵף וְשְׁלַחַן עָרוּךְ. וְאִם הוֹלְכִים בְּסִדְרֵי-דָרָךְ-
 הַלְמוּד הַזֶּה — מְצַלִּיחִים מְאֹד.

ה.

הַנְּהָגוֹת יִשְׁרוֹת לְבַחֲוֹר

בְּנֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת אֵת אֲשֶׁר אָמַר
 הַחֶכֶם מִכָּל אָדָם (קִהְלַת יב, א): "זְכוֹר אֵת בּוֹרְאֶיךָ
 בַּיָּמִי בְּחוֹרְתֶיךָ, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה,
 וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין לִי בָהֶם חֶפֶץ";
 אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שֶׁבַת קנא:): זְכוֹר אֵת
 בּוֹרְאֶיךָ לַיָּמִי הָרָעָה, יָמֵי הַזְּקֵנָה, וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר

תאמר אין לי בהם חפץ". אנשים זקנים הם ספר מוסר חי. הנה אדם הלך ותפקד ועשה ועמל, והנה הוא כבר זקן, הולך בכבודות או עם מקל וכו'. הלא כל אדם נעשה לבסוף זקן, ואם-כן נלמד את הלקח מן הזקנים, שיום אחד נהיה כמותם, וכיצד נראה? בורים ועמי הארץ?! כי מה נשאר מהאדם?! הגוף מובל לקבורות, והנשמה עולה אל-על, ולאחר הפטירה עושים לגוף טבילה וטהרה וכו', אזי למה לחכות שיטבלו אותי?! אטבל היום ובכל יום במקוה טהרה בעודי חי, וכאשר יגיע הזמן להסתלק מזה העולם, ובאים חברים קדישא, אני טבול כבר, ואינני צריך לחכות שיטבלוני ויטפלו בי. וברגע שאדם חושב מיהו ומהו וכו', ולבסוף — מה נשאר ממנו? כלום! בו ברגע שחושב כך, מסתכל על כל חייו באפן אחר לגמרי, ויודע שהחיים הם מעבר בעלמא, ואף שעוברים עליו משברים וגלים, הוא יודע שעוד מעט יוצא מזה העולם, עוד יום, עוד שבוע, עוד שבועים, עוד חדש וכו'. בודאי אדם צריך לידע, שכל זמן שחי בפרוזדור הזה — עליו להסתדר עם הבריות וכו' וכו', ובפרט מי שעוסק בעסק הרבים, הבריות מציקות לו, ואף-על-פי-כן עליו להמשיך בעבודתו עבודת הקדש וכו'.

מספר על הרב זייצ'יק, שחבר ספר "המאורות הגדולים", ספורים מכל בעלי המוסר, רבו היה מכנה בשם: הזקן מנובהרדוק, אשר פדוע, הקים ישיבות רבות. הרב זייצ'יק היה שליחו, וגם-כן הקים ישיבות רבות, ובא פעם לפני ה"חפץ חיים" זצ"ל, והתייעץ עמו, ואמר לו: אני רוצה לפרש מהצבור, לישב בהתבודדות, שלא תהיה לי שום שיכות עם אף אחד בעולם, לא להכיר אף אחד וכו', מה אתם אומרים על זה? ענה ואמר ה"חפץ חיים" בקצרה: תתארו לעצמכם, אם הרבי שלכם היה עושה כך, אתם לא הייתם, ולא היו ישיבות, אזי גם אתם אל תעשו כך, אלא חצי חצי, הינו חצי לה' וחצי לכם (פסחים סח). וגם ה'לכם' שלכם צריך להיות קדש — ללכת לקרב עוד יהודים, שזה כל הענין של הפצה.

בענין הפצת תורה וכו'; בחור — כדאי שישב וילמד ולא ילך להפצה, כי כל זמן שהוא בחור קדם החתונה, יתמיד הרבה ויתחב ראשו בד' אמות של למוד תורה. ובפרט כשלומדים במקום ישוב מרחק מן העיר הסואנת, אשר השקט הנפשי — אין לתאר ולשער כלל, הרגע והשלוח תורמים

הַרְבֵּה לְיִשׁוּב הַדַּעַת אֲמַתִּי וּלְגַדְלוֹת הַמַּחֲזִין לְלַמַּד
וּלְלַמַּד וְלֹא לְחַדֵּל וְכוּ' וְכוּ', רַק הָרִים וּגְבָעוֹת,
שָׁמַיִם וָאָרֶץ נִשְׁקָפִים, אֲשֶׁר נוֹסְכִים קַדְשָׁה וְטָהָרָה
עַל הַלּוֹמְדִים. וְכֵן יְכוּלִים לְצֵאת בֵּין הַהָרִים
וּלְהַתְּבוֹדֵד אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִיזָה נַעַם
וְעֲרֹבוֹת הוּא זֶה?!

עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה — הַיְסוּד וְהַעֲקָר אֶצֶל רַבְּנֵינוּ
ז"ל הָיָה תְּפִלָּה בְּכַח; הֵינּוּ לְקֹשֶׁר אֶת הַמַּחֲשָׁבָה אֶל
הַדְּבֹר, אֲבָל עַד שְׂזוּכִים לָזֶה, צָרִיכִים הַרְבֵּה לְצַעֵק
בַּתְּפִלָּה. רַבְּנֵינוּ ז"ל אָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א',
סִימָנִים: כ"א, לו'), שְׂצָרִיכִים לְצַעֵק בַּתְּפִלָּה, כְּדֵי
שֶׁהַצַּעֲקָה תוֹלִיד לוֹ אֶת הַמַּחֲזִין [כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר
מוֹהַר"ן ת' ז"ל, שְׁלֹכֵן הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַטְּבִיעַ
בְּיָלֶד שֶׁיִּצְעַק תָּמִיד, כִּי צָרִיךְ לְהוֹלִיד וּלְבַנוֹת לוֹ אֶת
הַמַּחֲזִין וְכוּ' וְכוּ']. וְהֵנָּה רוֹאִים שְׂבִנֵי-אָדָם צוֹעֲקִים
וְצוֹזוּחִים עַל עֲנִינֵי סָרֵק, וְכִשְׁבָּא לְעֲנִינֵי שֶׁל תְּפִלָּה
— מִתִּישָׁנִים, וְנַעֲשֶׂה בְּחִינַת וִינִהְגֶהוּ בְּכַבְדוֹת'
(שְׁמוֹת יד, כה), וְאִין צוֹעֲקִים כָּלֵל, אֲשֶׁר לֹא זֶה הָיָה
רְצוֹן רַבְּנֵינוּ ז"ל. אֲלָא אִין צָרִיכִים לְהַסְתַּכֵּל
וּלְהַתְּפַעֵל מֵאֶף אֶחָד, אֲלָא לַעֲשׂוֹת תְּפִלָּה בְּכַח,
לְהַתְּפַלֵּל וּלְצַעֵק, שְׁחָרִית, מְנַחָה וְעֲרֹבִית. וְאוֹמֵר

רַבְּנֵנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן עה): כְּשֶׁזֹּכִים לְזַכֵּךְ אֶת הַדְּמִים, אֵין כְּבֹר כַּח, כִּי כָּל-כֶּךָ צָעַק וְזַכֵּךְ עֲצָמוֹ, עַד שֶׁאֲזַל כַּחוּ; כָּל זֶה כְּשֶׁאָדָם נִזְקָן כְּבֹר, וּמֵלֵא שְׁנוֹתָיו בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲבָל אַתָּם, בְּנֵי הַיְקָרִים! כָּל זְמַן שֶׁאַתָּם צְעִירִים, עֲלִיכֶם לְהִתְפַּלֵּל בְּכַח, בְּקוֹלוֹת, וְזֶה הַיְסוּד, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אֵף אֶחָד. כְּמוֹ שֶׁרַבְּנֵנוּ ז"ל לְמַדְּנֵנוּ אֶת הַלְמוּד שֶׁל 'אֶחָד הָיָה אֲבָרָהִם', הֵינּוּ שֶׁאֲבָרָהִם אָבִינוּ עֲבַד אֶת הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּחִינַת אֶחָד, לֹא עֲנִין אוֹתוֹ כָּל הָעוֹלָם וְכוּ'. וַיְדוּעַ, אֲשֶׁר בְּאוֹמֵן הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, הָרַב הַחֲסִיד ר' גְּעִצִי, וְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, אֲזִי גִרְשׁוּהוּ מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת, בְּטַעֲנָה שֶׁמִּפְרִיעַ בְּצַעֲקוֹתָיו לְשָׂאֵר הַמִּתְפַּלְלִים, וּכְשֶׁהָיָה בָּא ר' אֲבָרָהִם בְּר' נַחֲמָן ז"ל, וְהָיָה רוֹאֶהוּ בַּחוּץ צוֹעֵק וְכוּ', נָתַן לוֹ לְטִיפָה וְאָמַר: "הַמְשִׁךְ, הַמְשִׁךְ".

אֲבָל בּוֹדְאֵי לֹא צָרִיךְ לְצַעֵק בְּכַרְאוֹת בְּלֹא לְהִתְחַשֵּׁב בְּאַחֲרִים, אֲלֵא לְהִתְפַּלֵּל כְּרֹאֵי בְּדַבְּקוֹת אֲמֵת, אֲבָל אִם יִשְׁנוּ כְּבֹר מְנִין גְּדוֹל שְׁאוּחֵז בְּאֲמִצֵּעַ הַתְּפִלָּה, אֵין זֶה מִן הַרְאֵי שִׁיקוּם מְנִין אַחַר בְּאֲמִצֵּעַ וַיִּתְחִיל לְצַעֵק קוֹלֵי קוֹלוֹת בְּתְפִלָּה וַיִּפְרִיעוּ לְמִתְפַּלְלִים מִכְּבֹר, כִּי זֶה כְּבֹר עֲנִין שֶׁל חֲסֵר

הַתַּחֲשׁוּבוֹת בְּזוּלַת, צְרִיכִים תָּמִיד לְבִדָּק וְלִרְאוֹת אִם
בְּעִבּוּדַת ה' שָׁלוֹ אֵינָנוּ מְזִיק אֶת זְוִלְתּוֹ, וְזֶה הָעֶקֶר.

כִּי יִשְׁנֶן מְצוּוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּמְצוּוֹת בֵּין
אָדָם לְמָקוֹם, וְהֵן תְּלוּיּוֹת זֹו בְּזוֹ. אַךְ, לְצַעֲרֵנוּ, יִשְׁנֶם
הַמְּפָרִידִים בֵּינֵיהֶן, אֲשֶׁר זֹו טְעוֹת חֲמוּרָה, כִּי אוֹתוֹ
הֶרְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁאָמַר: "תִּתְּפַלְלוּ אֵלַי, וְתִלְמְדוּ
תּוֹרָה" וְכוּ', אוֹתוֹ הֶרְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם אָמַר: "אֵל
תִּגְנַב מִזְוִלְתְּךָ, אֵל תִּצְעֲרוּ וְאֵל תִּזְיָקוּ" וְכוּ'. וְאֵין זֶה
מִן הָרְאוּי כְּשֶׁרוֹאִים בֵּין-אָדָם לּוֹמֵד וּמִתְּפַלֵּל
בְּהַתְּלַהֲבוֹת עֲצוּמָה, וּכְשֶׁמְגִיעַ לְעִנְיָנֵי הַזְוּלַת,
מִתְּנַהֵג כְּחֵיה טוֹרְפֵת, אֵין זֹאת אֶלָּא סִימָן שֶׁכָּל
עִנְיָנֵי בֵּין אָדָם לְמָקוֹם אֶצְלוֹ אֵינָם אֲמִתִּים לְאַמְתָּם;
כִּי הָא בְּהָא תִּלְיָא, וְאֵין שִׁיף לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם. וְלִכֵּן
צָרִיךְ לְהַתְּחַשֵּׁב מְאֹד בְּזוּלַת, וְאִם יֵשׁ עֲתָה מְנִין
מִתְּפַלְלִים, וּבָא פְלוֹנִי, וּמִתְּחִיל לְצַעֵק בְּתַפְלָתוֹ
וּמְפָרִיעַ לָהֶם, אֵין זֶה מִן הָרְאוּי.

וְלִכֵּן טוֹב מְאֹד, שֶׁהַיְשִׁיבָה תִּהְיֶה בְּמָקוֹם נִפְרָד
לְגַמְרֵי, אֲשֶׁר בּוֹ מִתְּפַלְלִים כָּל הַבַּחֲוֵרִים בְּצוֹתָא
תְּפִלָּה בְּכַח, בְּקוֹל וּבְחִיּוֹת רַבָּה, כְּדִגְמַת הַקְטָר
שֶׁאַחַר הָאוֹת שָׁלוֹ, כָּל הַקְרוֹנוֹת זְזִים. וְאִדְרָבָה יִהְיֶה

צַה דְּרֶךְ לְבַחֲרֵי יְשִׁיבָה

זֶה מְקוֹם תּוֹרָה חַס, תְּבַעֲרָה רוּחַנִית הַמְּאִירָה כְּזֶרְקוֹר, שֶׁהֲרֵבָה יִרְצוּ לָבוֹא וְלִהְתַּחַמֵּם בְּאִשָּׁה, יְשִׁיבָה יְחִידִית בְּמִינָה, הַתְּנַהֲגוּתְכֶם תְּהֵא לְאוֹת וְלִמּוּפֶת, וְתִמְשְׁכוּ אַחֲרֵיכֶם אֶת הַרְבִּים, שֶׁיִּחְפְּצוּ לָבוֹא וְלִלְמַד בֵּינֵיכֶם וְלִחְקוֹתְכֶם.

אָבֵל הַיְסוּד אֶצְלָנוּ — מְלַבּוֹשִׁים נְקִיִּים וּמְסֻדָּרִים, הַתְּנַהֲגוּת בְּדֶרֶךְ-אֶרֶץ, וְהַתְּמַדָּה גְּדוּלָּה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְהַקְפָּדָה עַל קִלְיָה כְּבַחֲמוּרָה. וְלֹא לִילֵךְ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּבִגְדִים מְפֻזָּרִים וּבְלוּיִים, בְּכַפָּה לְבָנָה וּבְסֻנְדָּלִים וְכוּ', וְשָׂאֵר הַנְּהֻגוֹת מְשֻׁנוֹת שְׂאִינָן לְרוּחָנוּ וְכוּ' וְכוּ', אֶלָּא בַּחֲרֵי יְשִׁיבָה הוֹלְכִים בְּצוּרָה הוֹלְמָת, וְהַתְּנַהֲגוּתָם נְאוּתָה, וּבְזֶה מְקַדְּשִׁים שֵׁם שָׁמַיִם, וְכֵן תּוֹכְלוּ גַם לְהַחְזִיר בְּתִשׁוּבָה אֶת שְׂאֵר בְּנֵי הַמְּשֻׁפָּחָה, לֹא עַל-יְדֵי וּכְפוּחִים — אִיזוֹ דְּרֶךְ טוֹבָה יוֹתֵר וְכוּ' תִּצְלִיחוּ לְשִׁכְנָעֵם, כִּי הוֹכְפוּחִים רַק הוֹרְסִים וּמְכַלִּים, וּמְבִיאִים אֶת הַגִּיּוֹנוֹם בְּבֵית, אֶלָּא עַל-יְדֵי הַתְּנַהֲגוֹת מוֹפְתִית מְקַדְּשִׁים שֵׁם ה', וּמֵרְאִים דְּגָמָא אִישִׁית נִפְלְאָה לְאַחֲרִים, עַד שֶׁיִּרְאֶת ה' נִפְרָת עַל פְּנֵיכֶם, וּמוֹשְׁכַת כְּמַגְנֵט עוֹד רְחוּקִים וְכוּ'.

בְּנֵי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִזְהָר מְאֹד לֹא לְהִשְׁפִּיל
אֶת הַזּוּלָּת, וְלֹא לְהִכָּנֵס בְּכּוֹחִים כָּלֵל וְכָלֵל. הָאֲמֶת
הִיא אַחַת: א' מֵת, א' הָיָה מ'ת', זוּ הָאֲמֶת הַיְחִידָה,
וְאֵל תַּחֲשׁבוּ כְּרַגַע שֶׁתַּתְּחַמְּקוּ מֵהַיּוֹם הַזֶּה, "כִּי עָפָר
אָתָּה וְאֵל עָפָר תָּשׁוּב" (בְּרֵאשִׁית ג, יט), וְכִשְׂיֻדְעִים
יְדִיעָה זוּ, כָּל הַחַיִּים הוֹלְכִים בְּאִפְּן אַחֵר לְגַמְרֵי,
וְכִךְ נַעֲקֶרֶת כָּל הַגְּאוּה וְהַיִּשׁוּת שֶׁל הָאָדָם. כִּי
כְּשֶׁמֶתְבוֹנֵן הַיֵּטֵב, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף צָרִיךְ לְצֵאת מִזֶּה
הָעוֹלָם וְיִהְיֶה עָפָר וְכוּ', אֲזִי אֵינְנוּ מִחֲשִׁיב אֶת
עֲצָמוֹ כָּלֵל, וְאֵינְנוּ אוֹחֵז מֵעֲצָמוֹ — מִיְהוּ וּמֵהוּ?!
כָּל רְצוֹנוֹ רַק לְמַלֵּא אֶת הַתְּכֵלִית שֶׁלִּשְׁמָה נִבְרָא,
וְלִקְנוֹת עוֹד מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֲשֶׁר הֵם יִשְׁאַרוּ
לוֹ לְנֶצַח. וְעַל-כֵּן בֵּל נַחֲכָה שְׁנֵהֲיָה רוּחַ וְנִצְטָרֵךְ
לְבַקֵּשׁ תְּקוּנָה, אֲלֵא כִּבְר עֲתָה בְּעוֹדְנוּ בְּחַיִּים חַיּוּתְנוּ
נִתְקַן מֵעֲשִׂינוּ וְנִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה. אֲשֶׁרֵי הַמַּחְדִּיר
דְּבוּרִים אֵלּוֹ בְּתוֹךְ לְבוֹ, וּמְקַיֵּם הַנְּהָגוֹת אֵלּוֹ בְּהִיּוֹתוֹ
בְּחֹר צָעִיר, וְאֵז טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבְכָא לְנֶצַח נְצַחִים.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!